

Нáіаіòе́еі-нòе́е́нòе́-а́нєа́й òðáíñòíðíàòе́у èìáííúò íàðàçíàáіе́е́ á ðíіа́іа Á.Ñ.Іóøе́е́іа «Ááãá

Áàòíð Нáàòе́а́іа Áе́аае́іе́ðіа́іа Áíðáóííаа
06.08.2012 а.
Іíñе́а́а́іа́á іа́ííа́е́а́іе́а 27.08.2012 а.

Summary. Attention

is given to the phenomenon of semantical word-formation in A.S.Pushkin's works. The author considers the most efficient derivative models of nouns and adjectives in the text of "Eugene Onegin"; and shows the role of semantical transformation in poetic diction.

Іáííе́ е́ç àе́òòàе́úíúò іðíáе́а́і
е́е́іáае́нòе́е́е́ у́ае́у́аòн́у́ ðáøáіе́á áííðíííа, н́áу́çа́ííúò н́ іðáíаðàçíàáіе́а́і н́áіаіòе́-а́нє́іе́
н́òðòе́òòóú н́е́іа́а. Іáе́үçу́ íá іðíàòе́òú іðáе́іóúáñòá н́е́íáííáðàçíàáòàе́úííáí íáðíа́а,
á ðáіе́аò е́іòíðíáí н́áіаіòе́-а́нє́а́у òðáíñòíðíàòе́у ðáñн́аòðе́áааòн́у́ е́ае́ н́ííííа
н́е́íáííðíе́çáíñòáа. Ё́ у́òіе́ òі-е́á çðáіе́у́ áе́е́çе́е́ Á.Іíòááíу́, òòááðæáááøе́е́, ÷òí «ááá
ááá çíà-áіе́у́, òàì ááá н́е́іа́а» [Іíòááíу́, 1999: 108], е́ Ё́.Á.У́áðáа, ðàòíáááøе́е́ çà
н́óúáñòááіа́іе́á «н́òіе́үе́е́ò н́е́іа, н́е́іе́үе́і ááííá н́е́іáí е́іááò çíà-áіе́е́» [У́áðáа, 1974:
104]. Іí ííáіе́р Á.І.Іàðе́іа́а, «íу́ае́áіе́á ííáíáí çíà-áіе́у́ — íу́ае́áіе́á ííáíáí
н́е́íáа, íñóúáñòáе́áííáí á ðàçòе́үòàòà ááе́іе́-ííáí н́е́íáííáðàçíàáòàе́úííáí àе́òà»
[Іàðе́іá, 1981: 3, 12].

Іàòáðе́ае́ іòøе́е́íñе́íáí ðíіа́іа
«Ááãáіе́е́ Іíáае́і» іðááíñòáае́у́áò íáíáðáіе́-áííúá áіçííæííñòе́ е́çó-áіе́у́ іðíòáñн́íá
н́áіаіòе́-а́нє́íáí н́е́íáííáðàçíàáіе́у́. Іáіе́ іðíá-áí ðу́á іðíáóе́òе́áíúò ááòíðн́е́е́ò
ííáае́áе́, íí е́іòíðíáí íñóúáñòáе́у́áòн́у́ ááðе́áаòе́у́. Оае́, á н́òáðá е́іáííáí
н́е́íáííðíе́çáíñòáа íñáíáí áіе́іáіе́у́ çáñе́òæе́ááрò н́áіаіòе́-а́нє́е́á іðáíáðàçíàáіе́у́, á
ðàçòе́үòàòà е́іòíðíúò е́áе́ñáíú е́ç н́òáðú òáðе́íáííáí íáе́òíáа íáðáòíáу́ò
á íñе́áíе́á áúòíáúò н́е́òòáòе́е́:

Оаòу́у́іа áíе́áí á е́áе́үá
ííáíе́

Ё́ае́ í-àðíáа́іа н́òіе́ò.
[ÁÍ: 132]

Á
е́ííòáе́ñòá ðá-ú е́ááò í е́áае́іáòá, áе́у́ òáðáе́òáðе́нòе́е́е́ е́іòíðíáí ááòíð е́ñííе́үçòáò
н́е́íáí 'е́áе́үü', е́іááøáá á íà-áе́á XIX áае́á ááе́íñòááííá çíà-áіе́á 'ííе́іе́, ííðáááе́áííúе́ á íáе́òáе́е́
áе́у́ æе́òе́у́ ííáòáñòáòрúáíó' [Н́АÐ Ò.3: 256]. Á.Ñ.Іóøе́е́і іðе́áááò áіó іðе́іòе́іе́ае́úíí
ííáíá çíà-áіе́á 'е́íííáòá íáе́ííе́íáí ÷áе́íáае́á', òе́е́н́е́ðóрúááñу́ н́íáðáíáííúіе́
н́е́íáаòу́іе́ н́ ííáòіе́ 'íу́òе́-а́нє́íá' [ІÁÑ Ò.2: 175]. У́òáе́ò òáе́іе́ òðáíñòíðíàòе́е́
íе́аçúááаòн́у́ ááíу́е́е́і: н́ íáííе́ н́òíðííú, íáðáá íáіе́ — у́áííá, íáíáðáííá н́іе́æáіе́á
н́òе́е́е́нòе́-а́нє́е́ іáðе́е́ðíááííе́ е́áе́ñáíú, ííá-áðе́іóòá íе́ñрííðííúí н́í-áòáіе́áí н́
іðе́ááааòáе́úííú 'ííáíáу́', ááíííñòðе́ðóрúе́і ááòíðн́е́òр е́ðíіе́р íí íòííøáіе́р е́
íñе́ñúáááíúí у́áе́áіе́у́, á н́ áðóáіе́ — ðááæе́çáòе́у́ ðàçááðíóóіе́ íàòáòíðú áíá Іíáае́іа
е́ае́ н́áíáíáðàçííе́ н́áу́òу́іе́ áе́у́ Оаòу́у́íу́. Іáñе́ò-áе́íí á òіе́ æá н́òðíòá íе́æá ÷е́òááі:

Ё́óіа н́іе́ðúе́а́нү çà áíðíр,

Ё́ íе́е́е́áðе́іе́á íñе́íáіе́

Іíðá, áááíí ííðá áííіе́. [ÁÍ: 132]

Εάεηάια 'τεέεάδει' γάεγáοηý èòáεýγíηέει çàεìηòáíáαίεáì,
είοίδία è á γçύεά áηίòθέεíηέέé γίηòè, è ίá ηίαδáiáíηί γòáíá ίáεάάαò ηάíáìòεέé
'ηòδáiηòáòπυέé áíáηίέάò, ίáεηίέé'. Είηòάεηòòáεýηίά çía-áíεά έηίá: 'ηòδáiίεòá'
(θέέηέδòáòηý ηίαδáiáíúíε ηείááòγíε — ΙΑΝ Õ.3: 341) è á ááηίη ηέò-áá
ίέεάçεíáεýηίá 'áíηòúý'. Õáòúγíá ίδéeòíáèò á áηί áηçεπάέáίíáí áεý òíáí, -òíáú
ίδéeíηίòòòηý è òáéíá ááí æεçίè. Ιðáíεηί ίáείé ηáyòíηòè ίááyí ίá ηòíεúéí ηáì
éááéíáò ίááéíá, ηείεúéí ίòίηάíεά ááδíεíé è ίáíò.

Íáíáéí
γòí ίá ááεíηòááíúé έίηòáεηò, á έίòíðí ίá εέíááεηòè-áηέíηí òðíáíá ðááéèçòáòηý
éðíè-áηέéé ηçæáòíúé ίηòéá «æèòèý» ίááéíá: ίáðááéí æεçíú ááðíý á ááðááíá
íðáííáíηέòηý ááòíðí, éáé ίðáéúíé-áηέíá ηòúáηòáíááéá. Õáé, í ááηááòπυέò
ίááéíá è Εáíηέηί ίòθééí áíáηòè:

Íí -àùá çáíεìáèè ηòδáηòè

Õíò íòηòúíééíá ηèò. [Áí: 37]

Νείááðè
íí ηáé ááíú çáεðáíεýðò çá áúááéáíίé éáεηáíé ηάíáìòεéò '-áéíááé, εç ðáééáéçíúò
ηίáðáæáíéé ηίηáéèáθééήý á ááçεπάίíη ίáηòá è ίòéáçááθééήý ίò ίáúáíéý η éπαúíε;
ίòθáéúíéé' [ΙΑΝ Õ.3: 442]. Á γòíη çía-áíéè ίá ίòéáéðòáòηý òáðéíáííηéááýίεçíη
'íòηòúíú' 'òááéíáííá ίáηòí, ááá æèè ίòθáéúíéé'. Õ Á.Ν.Íòθééíá æá
'íòηòúíééè' 'επαé, æéáòúéá áááéè ίò ηááòá, á çáíòηòáíéé'. Ιðíεηòíáèò
ðáyòéííεíáεçáèý, á ðáçóéúòáòá έίòíðíé áηçίεéááò ííáγ ηίηóíáηáííηòú, óæá η
éáéηáíé 'íòηòúíý' 'ááçεπάίíá, ίáçáηáéáííá ίáηòí'. Õáéèí ίáðáçíη,
íýγè-áηέíηíò íðáíðáçíaáíεç íáááðááòòηý ίá òíεúéí çía-áíéá ááéíεòú, íí è ηáyçè
íáæáò ηείááè.

Íáúáéòí
ηάíáìòè-áηέίé òðáíηòíðíáòéè ηòáíίáεòηý è ίáéòðáéúíáý éáéηééá. Íáðáúáò ίá ηááy
áíεíáíéá òá εçíaíáíéý, έίòíðíú íáááðááòηý εíáíá ίðééáááòáéúíúá. Βðééá ίðéíáðú
ááúáéòéáíé ááðéááòéè ίðááηòááéáíú á áðòíá ηíáúáíéý η éá-áηòááíίé
ðáðéòáðéηòééè íðááíáòá ίá òáðáéòáðéηòéèò -áéíááéá. Íí íááéè ίáðáçòòηý
ίðééáááòáéúíúá, ò-áηòáòπυéá á ηíçááíéè ýðééò, γέηíðáηηéáíúò ίáðáçía:

Íáðáéðáòíáéáíúé ίáðáé,

Á áíηòýò óéúáéò áηçáóæááè

Νάίáé ηάίéíç çááíòíé... [Áí: 158]

Íáðáúááò ίá
ηááy áíεíáíéá éáéηάíá 'íáðáéðáòíáéáíúé', ηíðáááéýπυáý á έίηòάεηòá ίáéíá èéòí.
Ðáηηíòðéí ηείáííáðáçíááòáéúíòç òáíú, ίá-éíáý η ίðòíεíáé-áηέè ίáðáçíaáíίé
ίðίεçáíáýúáé ηííáú. Ιáðáá ίáíé ηòðáááòáéúíίá ίðè-áηòéá áéááíéá
'íáðáéðáòíáééòú', ίðίεçáááííá íðè ííηúé íðòééηάòèè ίò áéááíéá
'éðáòíáééòú'. Õíðíáíò á ááηίη ηέò-áá éíááò ηάíáìòééò 'ίðίεçááηòè ηááðò ίáðú
ááéηòáéá, ίáçááííá ίðίεçáíáýúáé ηííáíé'. Ýòí çía-áíéá εçáúòí-ííηòè
ηíððáíýáòηý è ò ηάíáìòè-áηέíáí ááðéááòá: 'íáðáéðáòíáéáíúé' 'òòðéðòπυéé ίíáò
ía-áèá XIX á. éðáòíáééòú θáéíúá íéáòéè; -ðáçíaðí íáíí ίááòúé' [ΝΒÍ, Õ.3:
554]. Á ðáçóéúòáòá íú ííèò-ááí ίáðáííη η òáðáéòáðéηòéèè ίááæáú -áéíááéá ίá
òáðáéòáðéηòééò ááí ηáííáí. Ιðè-áηòéá á ááηίη έίηòάéηòá éηίíεýçòáòηý á òóíéðéè
ίðééáááòáéúííá, á ηáyçè η -áí ίáíáðíáéηí ίòáòéòú áçáéíááéηòáéá ááóò ηέηòáí:
òíðí- è ηείáííáðáçíaáíéý. Á ηí-áòáíéè η ηòúáηòáéòáéúíúí 'ίáðáé', éíáπυéí ýðéí

Iīñēāāīāā

Iīðāāāēāīēā ā yōī ðyāō 'Iñēāīēōāēūīā' ā çīā-āīēē Iīðāæàpūēē, Iðīēçāīāyūēē ñēēūīā āīā-āōēāīēā ñāīāē ēðāñīōīē' [Nīſī, Ō.3: 215]. Iīyō ēñīēūçōāō āðāāāōēp: 'Iñēāīēōāēūīūē' ōñēēāāāō Iðāāāñōāōpūēē āīō 'āēāñōyūēē', āīāīāēō Iðēçīāē āī āāñīēpōīē Iīēīōū. Ā ðāçōēūōāōā īū āēāēī Iāðaç āāēēēīēāīīē ēðāñāēōū, ōīyō Ā.N. Iōwēēī Iā Iīēñūāāō ēāēēō-ēēāī āā Iīðōðāōīūō ÷āðō. Iī ā ðāðāēōāðēñōēēā Iððāæāīē ē Iōīñōāīēā Iīyōā ē Iðāāīāōō ēçīāðāæāīēy: ēðāñīōā Iēīū ēāæāōñy ēāāyīē, Iðāāīāōīūā Iīðāāāēāīēy ēēøēēē āā æēāīñōē. Āēāñē, ñāīēñōāāīūē Iāðāēēē-āñēēī Iīāāðōīīñōyī, ēçñēāīīñōū ēāīy yōī Iā ñāīēñōāā æēāīāī ÷āēīāāēā.

Ā ōāēī ā āāīīē āðōīā ēāēñāī

Iīæīī çāīāōēōū ōāīāāīōēp ē ōīō, ÷ōī ñēīāā, Iāðaçīāāīūā Iī Iīāāēē 'ðāðāēōāðēñōēēā Iðāāīāōīīāī Iēðā' 'ðāðāēōāðēñōēēā ÷āēīāāēā', ÷āūā āñāāī āēēp-āpō Iðēōāōāēūīōp ēīīīñōāōēp. Āāðīyōīī, Iīyō āīāēāāāōñy ōāēīāī yōðāēōā çā ñ-āō Iāēīē Iēñpīðīīīñōē Iīāīāīūō ñī-āōāīēē: æēāīā Iīðāāāēyāōñy Iðē Iīīūē āōðēāōōīā Iāæēāīāī. Iīðāāāēyāīā Iðē yōī ðāðyāō ÷āðōū æēāīāī, Iðēīāðāōāy 'Iīðāāīā-āīīñōū', 'Iāūāñōāēāīīñōū'.

Āðōāāy Iðīāōēōēāīāy Iīāāēū

ñīāūāīēā ñ ðāðāēōāðēñōēēē Iðēðīāīīāī Iēðā Iā ðāðāēōāðēñōēēō ÷āēīāāēā āī Iīīāīī ñōīāīā ñ Iðāāūāōūāē, ÷āñōē-īī Iāðāñāēāāōñy ñ Iāē ē āēōēāīī ēñīēūçōāōñy ā ōāēñōā «Āāāāīēy Iīāāēīā». Iīyō Iðīāīēæāāō ðāñøēðyōū āðāīēōū ððāāēōēīīīāī ñēīāīōIīðōāāēāīēy, ōāī ñāīūī āīāēāāyñū ōōīēōēīēðīāāīēy ēāēñāīū ā ēā-āñōāāīī Iīāīī çīā-āīēē:

Iīāōīāēō ē Iēūāā
Iāðōøēīā,

Ē Ōāōūyīā Ēāīñēēē;
Ōāðēēēīāō,

Iāāāñōō Iāðāñīāēūō
ēāō,

Āāðāō
Ōāīāīāñēēē Iīē Iīyō.[Āī: 103]

Ōāðāēōāðēñōēēā
ēç ðāñōēōāēūīīāī Iēðā Iāðāīāñāīā Iā ðāðāēōāðēñōēēō āīçðāñōā Ōāðēēēīāīē.
'Iāðāñīāēūē' çāāñū Iāīçīā-āāō 'Iīçāīēē āēy çāīōæāñōāā', yōī Iðāāāēūīī ōçēāy ñāīāīōēēā ñ yðēī āūðāæāīūī yīīōēīāēūīūī, ēðīē-āñēēī yēāīāīōī.
Iðēīā-āōāēūīī, ÷ōī ā ñōīāīūō ēīīōāēñōāō (ñ Iāēīāēīāīē ñī-āōāāīñōūp) ñēīāā,
Iðēīāāēāæāūēā ē ōīē æā ēāēñēēī-ñāīāīōē-āñēīē āðōīā, Iīāōō Iðēīēīāōū Iāñēīēūēī ēīūā Iòōāīēē çīā-āīēy:

Iāāðāæīūē Iēīā
Iīēō çāāāā,

Āāññīīēō, ēāāēēō
āāīōīīāīēē,

Iāçðāēūō
ē ōāyāøēō ēāō.[Āī: 5]

Íðèèááàòáèúíúá çääñú òàèæá
òàðáèòáðèçòpò áĩçðáñò, à èĩáĩĩ pĩĩñòú è çðáèĩñòú, íĩ ýòĩ áíéáá øèðíèèá
çĩá-áíéý, ííè èèøáíú òàèĩáĩ ýĩíòèĩíáèúĩĩáĩ áèòáíòá, òàé èáè ýáèýpòñý ñèĩðáá
íáéòðáèúíúè, íáæáèè íòáĩ-íúìè. Íðáá íáìè òàèæá çáìá-àòáèúíúé íðèĩáð
àíòííèìè-áñéĩáĩ íðíòèáĩĩñòááèáíéý: òðóáĩĩ ííðáááèèòú, ýáèýáòñý èè àíòííèìèý
-èñòĩ èáèñè-áñéíé èèè ñ íĩçèòèè ñáìáíòè-áñéĩáĩ ñèĩáĩíðíèçáĩáñòáá àúá è
ñèĩáĩíáðaçĩááòáèúííé. Ñ ó-áòĩì òĩáĩ, -òĩ ìú íááèpáááì áĩ íĩĩáĩ
íðíòèáĩĩñòááèáíĩñòú ñèĩáĩíáðaçĩááòáèúíúò çĩá-áíéé, ááðíýòí, ìĩæíí áĩáíðèòú
èĩáĩĩ í ðaçĩíáèáĩĩñòè ñèĩáĩíáðaçĩááòáèúííé àíòííèìèè. Óàèèè íáðaçĩì, íĩýò íá
òíèúéí øèðíéí èñĩíèúçòáò ñáìáíòè-áñéèá ááðèááòú èáè òàèĩáúá, íĩ áúñáá-èáááò á
òáèñòá è íáðááèáìáòè-áñéèá íòííøáíéý íáæáó íèìè.

Èññèááĩááíéá èĩáĩíúò íáðaçĩááíéé á
òáèñòá «Ááááíéý Ííááèíá» íĩçáíéýáò áúýáèòú òàèèá ñáíéñòáá ááðèááòíá, èáè
ñèñòáĩĩñòú, ðááóèýðíĩñòú, à òàèæá íðíáóèòèáĩĩñòú èñĩíèúçĩááíéý òáò èèè èíúò
íĩááèáé, -òĩ ñáíéñòááíĩ ñáìáíòè-áñéíìó ñèĩáĩíáðaçĩááíèp. Ñáìáíòèè-ñòèèèñòè-áñéáý
òðáíñòíðíáòèý — íáèññýèááíúé èñòĩ-íèè ýéñíðáññèáĩáĩ ñèĩáíòáíð-áñòáá,
íáíóúáìèáíúé ýéáìáíò ýĩíòèĩíáèúíí-íòáĩ-íĩáĩ èĩĩĩíáíòá íĩýòè-áñéĩáĩ
íðíèçááááíéý. Èáèñáíú ñ íáíú çĩá-áíéáì, íĩýáèýñú á ðííáíá, áúñòðáèááðò
ñèíòááìáòè-áñéèá è íáðááèáìáòè-áñéèá íòííøáíéý ñ ááèíèòáìè ðaçĩíúò óðíáíáé, ñòáííáýñú
íĩííáíé áèý ðááèèçáòèè òóáĩæáñòááííúò íðèáííá, ñĩçááíéý èçúñéáííé íáðaçĩíñòè.
Íáíááúáý ýçúé íèñáòáèý, íĩáĩíáðaçĩááíéý ñĩĩñíáíú á ááèúíáéøáì ñòáòú áĩñòíýíèáì
íáúáíáòèĩíáèúííáĩ ýçúéá.

Èñòĩ-íèèè

ÁÍ Íóøèè Á.Ñ. Ááááíéé Ííááèí/
Á.Ñ.Íóøèè// Ñíáðáíéá ñĩ-èáíéé á ááñýòè òííáò: ò.4. Ì.: Áĩñóááðñòááíĩá
èçááòáèúíúòáí òóáĩæáñòááííé èèòáðáòóðú, 1959. Ñ. 5‐190.

ÑÁÐ — Ñèĩááðú Àèáááíèè
Ðíññèéñéíé: Ó.3. Ñíá.: Èĩíáðáòíðñéáý àèáááìèý íáóé, 1792. 761ñ.

ÌÀÑ

Ñéíáàðü ðóññéíáí

ÿçúéà: á 4 ò. / ÁÍ ÑÑÑÑ, Èí-ò ðóñ. ÿç.; Ííà ðáá. À. Í. Ááááíúááíé. 2-á èçä., èñíð. è áíí. Ì.: Ðóññééé ÿçúé, 1981–1984.

ÑÍÌ Ñéíáàðü ÿçúéà Íóøééíá: á 4

ò./ Ííà ðáá. Á.Á.Áéíáðááíá. Ì.: ÁÍ ÑÑÑÑ, Áíñ. èçä-áí èíñòðáííúð è íàèííàèüíúð ñéíáàðé, 1956–1961.

ÑÐÛ XVIII Ñéíáàðü ðóññéíáí

ÿçúéà XVIII ááéà: áüí. 1–16 / Ííà ðáá. Þ.Ñ.Ñíðíèéíá. È., Ñíá.: ÁÍ ÑÑÑÑ, ÐÁÍ, 1984–2006.

Ñíèñíé èèòàðàòóðü

Áéííéóð, 1990 Áéííéóð Á.Í.

Ñòàòüè í Íóøééíá. Ì, 1999.

Ìàðéíá, 1981 Ìàðéíá Á.Í. Í

ñáíáíòè-áñéíí ñíñíáá ñéíáíáðàçíááíèÿ á ðóññéíí ÿçúéá. Èæááñé, 1981.

Ííòááíÿ, 1999 Ííòááíÿ Á.Á.

Ñíáðáíèá òðóáíá. Ìñéü è ÿçúé. Ì., 1999.

Ùáðáá, 1974 Ùáðáá È.Á. Òçúéíáäÿ

ñèñòáíà è ðá-ááäÿ äáÿòáèüííñòü. È., 1974.